

СОЦИАЛНА ФИЛОСОФИЯ

СМИСЛОВИ ИНТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО СПОРТУ

Л. А. Шеремет

кандидат філософських наук, доцент,
докторантка Інституту вищої освіти Академії педагогічних наук (Київ, Україна)

lyubasha1971@mail.ru

Анотація

Шеремет Любов Анатолієвна. Смісловите интенції на сьвременния спорт. Статията е посветена на изследването на сьвременната спортна дейност в контекста на нейната смислова натовареност и на това смислово-житейско измерение, което се влага в спорта от обществото и се отразява във формирането на ценностните ориентири у причастните към този род дейност граждани. Сміслово-житейската натовареност на спорта се определя като като социално приета и нормативна структура на ценностите, реализираща се посредством задоволяването на специфичните потребности на човека в процеса на придобиване на социално признание чрез игровите занятия, които по-рано традиционно са се разглеждали изключително като вид развлечение и форми на провеждане на свободното време. Започвайки от епохата на Новото време спортните игри започнаха да се разглеждат като в качеството им на адекватно средство за възпитание на подрастващото поколение и в качеството им на определен фактор за закрепване в съзнанието на човека на социалните норми и ценности. В статията се обосновава този факт, че професионалният спорт днес се представя в качеството му на най-важен начин за социализацията на човека, преобладавайки му също така възможността за социална мобилност, позволявайки му по-успешно да овладява социалната си роля и да повишава своя социален статус. От автора на статията се демонстрира и този факт, че сьвременният спорт се оказва затвърждаване на нормативната мастулинност както у спортистите, така и у зрителите, закрепвайки у тях, независимо от тяхната гендерна принадлежност, на социално очакван начин на поведение. Доказва се, че като най-адекватно смислово обозначение на сьвременния спорт излиза неговото осмисляне като легитимна форма на агонистика: в основата на такова определение лежи разбирането на спортната практика в качеството ѝ на реализираща една от най-архаичните потребности на човека, потребността от борба, от активно и непосредствено съперничество, в което винаги следва да има победител; съответно в спорта такъв род потребност се сублимира, замествайки табуираните интенции със социално приети, цивилизовани форми на борба – утвърждаване и реализация на своята воля към победа.

Ключови думи: философия на спорта; ценности на спорта; смислови интенции на спортната дейност.

Abstract

Liubov Sheremet. Semantic Intensions of the Contemporary Sport. The article is dedicated to the research into contemporary sport activity in the context of its semantic interpretations and its relation to the life-senses implied by society into sport, as well as its reflection in the value orientations being formed in human persons referred to this type of activity. In the course

of the conducted analyses, the life-sense potential of sport is defined as a socially accepted and normative structure of values that finds its realization through human needs in the process of obtaining social acceptance by means of game activities that used to be traditionally considered as just an entertainment. Since the Modern Age sport games have been considered as adequate means for upbringing the youth and for fixing social norms and values in the human consciousness. The article argues that professional sport now is one of the most important ways of human socialization that also enables a human to achieve social mobility by mastering one's social role and elevating one's social status. Sport is shown to be the affirmation of normative masculinity on both athletes and spectators by attaching them, regardless of their gender identity, to a socially expected mode of behavior. It is proved that the most adequate definition of today's sport would be considering it as a legitimate form of agonistics. Understanding the practice of sports as the ability to realize one of the most archaic human needs - the need for fight, active and direct competition in which the winner should always be detected is the basis of this definition. So sport realizes and sublimates human's ancient urge for competition by replacing socially unaccepted forms of fight with civilized means for achieving and realizing one's will to the victory.

Key words: philosophy of sport; values of sport; semantic intentions of sport activity.

Анотація

Любов Анатоліївна Шеремет. Смыслові інтенції сучасного спорту. Стаття присвячена дослідженню сучасної спортивної діяльності у контексті її смысловий завантаженості, і того смысловиттєвого вимірювання, який вкладається в спорт суспільством і відображається у формуванні ціннісних орієнтирів у причетних до цього роду діяльності громадян. Смысловиттєва навантаженість спорту визначається як соціально прийнята і нормативна структура цінностей, яка реалізується за допомогою задоволення специфічних потреб людини в процесі набуття соціального визнання через ігрові заняття, які раніше традиційно розглядалися виключно у вигляді розваг і форми проведення дозвілля. Починаючи з епохи Нового часу, спортивні ігри почали розглядатися у якості адекватного засобу у вихованні підростаючого покоління, і в якості певного чинника закріплення у свідомості людини соціальних норм та цінностей. У статті обґрунтовується той факт, що професійний спорт постає сьогодні як найважливіший спосіб соціалізації людини, який надає їй також і можливість соціальної мобільності, дозволяючи успішніше опанувати соціальні ролі і підвищувати свій соціальний статус. Автором статті демонструється і той факт, що сучасний спорт виявляється затвердженням нормативної маскулітності як у спортсменів, так і у глядачів, закріплюючи за ними, незалежно від їхньої гендерної приналежності, соціально очікуваний образ поведінки. Доводиться, що найбільш адекватним смысловим позначенням сучасного спорту виступає його осмыслення як легітимальної форми агоністики: в основі такого визначення знаходиться розуміння спортивної практики у якості реалізуючої одну з найбільш архаїчних потреб людини: потребу у боротьбі, активному і безпосередньому суперництві, у якому завжди повинен бути виявлений переможець; відповідно, і в спорті такого роду потреба сублимується, заміщаючи табуовані інтенції соціально прийнятними, цивілізованими формами боротьби - затвердженням та реалізацією особистісної волі до перемоги.

Ключові слова: філософія спорту; цінності спорту; смыслові інтенції спортивної діяльності.

Постановка проблеми. Спортивна діяльність займає все більш визначне місце в сучасному суспільстві: заняття спортом виступає справою соціального престижу, й навіть одним з проявів процесу глобалізації, який додає можливості досягти взаєморозуміння між різними народами та державами. З огляду на контекст соціальної філософії, спорт може розглядатися

як свого роду концентрований вираз принципів і проблем сучасного суспільства – як сфера, в якій наочно відображаються характерні для даного суспільства настанови щодо рівності можливостей, досягнення високих результатів і конкуренції. Саме тому нагальним і важливим виступає для сьогоденної суспільної думки дослідження смислових інтенцій спортивної діяльності, закладених у ній смисложиттєвих настанов і орієнтирів для людини та суспільства.

Філософське осмислення спорту в контексті соціальних цінностей і смислів як феномена культури та навіть як цілісної соціально-ціннісної системи вже затвердилося як самостійна тема, що заслуговує на окрему дослідницьку увагу. Одними з перших у цьому напрямі були видані праці В. І. Столярова, який ще в 1980–90-ті роки досліджував сучасний спорт з огляду на його відповідності гуманістичним цінностям [9]. Ціннісно-смислового аналізу спорту, зокрема, в особистісно-екзистенціальному вимірі, було присвячено й дослідження сучасних українських філософів: М. М. Ібрагімова [2] та С. В. Могільової [6], праці яких започатковують цілий напрямок «гуманітарного спортивного наукознавства» [2, 44], що сприяє пізнанню людиною своєї сутності та смислового призначення. Водночас, з огляду на новизну зазначеної проблематики, можна вказати на недостатній рівень розробки в сучасній соціально-філософській думці смисложиттєвого аспекту спорту як спортивної діяльності, смисловий вимір якої не зводиться лише до екзистенціальних цінностей, і вивчення якого потребує окремого змістовного розгляду.

Метою даної статті є дослідження спортивної діяльності у контексті її смислової навантаженості та тих сенсів, що вкладаються у сучасний спорт суспільством і відображаються у життєвих орієнтирах, причетних до цього виду діяльності громадян.

Виклад основного матеріалу. В історичному аспекті найпершим сенсом спортивної діяльності було саме змагання. Ігрові змагання у стародавніх греків, у середньовічних лицарів, у європейського городянина XIX ст. після певного розвитку незмінно перетворювалися на змагання професійні. Брати участь у них могла тільки підготовлена особистість, яка спеціально присвячувала себе певним тренуванням. Ігрове заняття перетворювалося для таких людей у важку й напружену працю, яка займала значну частину їхнього життя. Але очевидно, що цей процес був повністю усвідомленим. Адже кожен з учасників подібних змагань розумів, що професійні спортивні заняття є й одним з найкращих засобів здобуття суспільної пошани й поваги, а, можливо, й всезагальної слави та визнання (згадаймо знову ж приклади грецьких атлетів та європейських лицарів).

Присвячення себе змаганню становить таким чином історичний зразок смисложиттєвої наповненості спортивної діяльності. Хоча й очевидно, що аж до Нового Часу усвідомлення спортивного заняття як первинно смисложиттєвого не було настільки актуальним, адже первинним вважалося насамперед визнання особистості у сфері соціальної ієрархії. Сьогодні зі збільшенням можливостей соціальної реалізації кожна людина має можливість покладати й знаходити сенс свого життя у тому занятті, яке їй внутрішньо більше подобається. До того ж, у сучасному спорті смисложиттєве переживання доповнюється багатьма, не очевидними раніше моментами.

Природність процесу набуття соціального визнання через ігрові заняття була раціоналізована в Новий Час, коли спортивні ігри почали озглядатися у якості найважливішого засобу виховання підростаючого покоління, у якості надзвичайно важливого елемента для закріплення у свідомості людини відповідних соціальних норм і цінностей. З часом у суспільній свідомості поступово почала стверджувалася позиція, у відповідності до якої спортивна особистість, або ж визначний спортсмен почав розглядатися з огляду на його суспільну значимість. Типовим прикладом у цьому випадку може бути трансформація професійної спортивної кар'єри Віталія Кличка у політичну та державну діяльність, завдяки можливості для видатного спортсмена доволі легко і просто (і набагато легше, аніж для представників інших соціальних груп) змінити, або ж суттєво вплинути на політичний вибір значної частини суспільства, підня-

ти або зміцнити престиж окремих соціальних структур тощо.

Власне кажучи, з цього часу в подібному розумінні ролі спортсмена можна бачити й формальне становлення процесу соціалізації людини лише через спорт, коли індивід, що активно і професійно займається тільки спортом і досягає при цьому певних успіхів на змаганнях, досягає й відповідних шаблів соціалізації. Сьогодні спорт немислимий поза цим процесом. У ході соціалізації людина зазвичай засвоює досвід соціального життя, опановує власну соціальну роль, яка передбачає й певне положення в конкретній соціальній структурі (статус) та очікувану поведінку людини з відповідним статусом.

У ХХ столітті світова спільнота почала вимагати від спортсмена соціальної та міжособистісної компетенції, тобто, вміння взаємодіяти з соціальним оточенням та з іншими людьми. У зв'язку з цим піддавалося остаточній формалізації й соціальне навчання (інститут тренерів, менеджерів тощо), через яке індивід, присвячував себе спорту і повинен був набути необхідних для соціальної взаємодії навиків, знань, схильностей. Адже інакше йому не було де набути цього – в нього не залишалося вільного часу займатися чимось іншим. Дійсно, розуміючи структуру та функції спортивних правил, спортсмен розуміє структуру та функції цінностей і норм, що визначають поведінку в суспільстві. В результаті спортсмен повинен виявляти в собі володіння певним набором заданих соціальних якостей, які він виконує та яким він слідує [3, 170 – 171].

З іншого боку, результатом такої «зовнішньої» раціоналізації діяльності спортсмена (як і діяльності будь-якої людини) неминуче була певна втрата особистісного сенсу. Сьогодні стає зрозумілим, що процес соціалізації найбільш успішний, якщо спортсмен поєднує його з усвідомленням необхідності власної індивідуалізації, тобто, коли людина розуміє та відчуває, що спорт для неї – це реальний сенс життя, а індивідуалізація – це процес набуття якісної визначеності та неповторної своєрідності. Так, наприклад, безпосередньо з цим процесом пов'язане спортивне досягнення. Адже воно завжди є особистісною дією, яка вчиняється й переживається як щось, здійснюване моїм «я». Тому спортивне досягнення має важливе значення для формування та розвитку особистості спортсмена, і, як підкреслює відомий німецький дослідник Ганс Ленк, саме такого її образу, який сприймається суспільством [4, 121].

Ігнорування даного аспекту негативно позначається на особистості самого спортсмена. Є багато прикладів того, як націленість на швидкий і миттєвий спортивний і соціальний успіх сприяє формуванню особистості, нерозбірливої щодо засобів його досягнення. Більше того, подібна ситуація може призвести спортсмена до невизначеності в подальшому застосуванні свого соціального потенціалу. Зі свого боку, суспільство також розглядатиме таку людину як негідну соціального визнання [10, 45 – 58; 65 – 70].

А тому ми приходимо до констатування того, що будь-яка особистість – це нерозривна єдність соціального проекту та самопроекту людини. Кожному з нас (у тому числі й спортсмену) необхідно знаходити рівновагу між цими проектами, що багато в чому залежить від духовного саморозвитку людини. Більш того, як зазначає Г. Ленк, важливо, щоб спортсмен вмів «подавати» свої досягнення громадськості – а отже, потрібно й виховувати у ньому здатність до критичного мислення [4, 122].

З іншого боку, процес індивідуалізації містить у собі внутрішнє протиріччя, яке також значною мірою може впливати на розвиток особистості. Це протиріччя між потребами окремої людини та можливостями їх задоволення в умовах певного соціального середовища. Але й у цьому випадку можливість гармонізації такого протиріччя залежить не стільки від соціалізуючих агентів (наприклад, сім'я, друзі, тренер тощо) скільки від самого спортсмена, від його здатності володіти своєю долею, здійснювати осмислений вибір життєвої позиції.

Найважливішим наслідком процесів соціалізації та індивідуалізації є можливість соціальної мобільності спортсмена, тобто, його переміщення всередині соціального простору, як це визначено класиком соціальної філософії Пітеримом Сорокіним [7, 297 – 307; 373 – 392].

Цей процес відбувається у двох головних напрямках: через підвищення соціального престижу або через матеріальну винагороду. Тривалість і проникливість спрямованої вгору соціальної мобільності істотно залежить від масштабу інституційної стабільності, яка існує в суспільстві та спорті, а також від масштабу мобільності, тобто, від того, чи є вона тільки внутрішньоспортивним випадком, або ж це спроба подолати соціальні, станові та національні обмеження [8, 58 – 65].

При цьому необхідно враховувати, що одним зі спонукальних моментів у прагненні брати участь у процесі соціальної мобільності саме через спорт виступає те, що сучасний спорт – це не просто публічна, але й понад публічна діяльність. Славний, успішний спортсмен завжди на виду, він бажаний співрозмовник для ЗМІ, які подеколи самі ж і створюють з нього супергероя. Такий спортсмен, висловлюючись соціально-економічною мовою, легко стає розкрученим «брендом», заробляє капітал і надає можливість заробити на собі іншим.

PR-відносини відіграють величезну і значиму роль у створенні певного образу (у тому числі й способу життя) спортсмена. І навпаки, відомий своїми професійними успіхами спортсмен може стати значущим брендом для численних соціальних груп, об'єднань, рухів у справі досягнення необхідних їм цілей. Така ж ситуація помітна й в Україні – так, багато видатних чемпіонів стали тепер активними та помітними учасниками політичного життя нашої країни.

Багато інших спортсменів намагаються повторити подібні успіхи, що їм не завжди вдається. Головною проблемою у даному випадку є вже зазначена вище нездатність (чи небажання) до індивідуалізації. Стрімкий перехід з юнацького у доросле життя, який є наявною ознакою сучасної професійної спортивної діяльності, вимагає від людини повної віддачі себе спортивній професії, що часто шкодить особистісному духовному розвитку й зрештою може призводити до тяжких особистих драм і трагедій.

Але незважаючи на такі життєві колізії, вражаючи легкість отримання стійкого соціального визнання й соціального капіталу через спорт продовжує вабити багатьох спортсменів-початківців, бо вони впевнені, що спорт є для них єдиною реальною соціокультурною сферою, де вони бачать можливість реалізувати свої сили.

Розуміння спорту як публічної діяльності підводить нас до необхідності фіксації важливого наслідку. Смісловий зміст сучасного спорту для спортсмена-учасника реалізується в бажанні відкрито підкреслювати, що «моє» тіло сильне, атлетичне, мускулисте, здорове. Кожен спортсмен знає і усвідомлює те, що виключно через тіло відбувається процес спортивної взаємодії в спорті (рух, боротьба, зусилля тощо). Більше того, можемо говорити, що фізичні якості тіла завжди були висхідним джерелом утвердження себе як спортсмена в спортивних іграх (традиція античності), які згодом намагалися неодноразово забути заради здорового духу (релігійна аскеза). Крайнощі фізичної та духовної парадигм діалектично поєдналися в сучасній спортивній практиці. Як вказує Олександр Геніс «сучасний спорт не тільки повертає людині тіло – людина тепер в спорті тілом думає» [1, 227]. Розглянемо і те, у чому саме виявляється подібне поєднання фізичних і розумових здібностей.

Так, спортсмен не може не знати, що для нього спорт як соціальна діяльність і соціальне видовище може полягати у необхідності виставляти своє тіло напоказ (як, наприклад, в гімнастиці, плаванні, фігурному катанні тощо), і він цілеспрямовано прагне це робити, і робити якомога частіше. Дана дія викликає непідробний захват у глядачів, особливо у тих, хто прийшов на спортивні змагання та бажають підкреслити свою причетність до діяльності спортсмена, позитивно оцінюючи (схвальним гулом, тривалими оплесками) дану дію учасника. Можна сказати, що спортсмен зобов'язаний працювати над своїм тілом в очікуванні того, що воно (тіло), завдяки шанувальникам, стане нормативним соціальним зразком тілесності (культури тіла), зразком для соціального визнання та наслідування.

Більш того, учасники змагань водночас з підкреслюванням яскраво вираженої власної тілесності у багатьох видах спорту прагнуть акцентувати й на власній маскулінності (на

самоідентифікації себе як особистості). При цьому відбувається маніфестація та дистанціювання нормативної, недвозначної маскулінності (наприклад, білий, гетеросексуал, середнього класу, або класичне – «в хокей грають справжні чоловіки») від маргінальної та підпорядкованої. Власне у цьому знову ж таки простежується й традиція раціонального устрою індивідуальної та соціальної життєдіяльності Нового Часу. У спортивній практиці цього історичного періоду життя Європи цілеспрямовано задавалася основна парадигма маскулінності – розвиток особистості та чітке розмежування себе та іншого.

Сучасний же спорт як публічне видовище, продовжуючи закріплювати й підтримувати придушення природної рівності статей через конструювання та конституювання відмінностей, дозволяє здійснюватися основному завданню маскулінності лише у взаємодії з іншими людьми (спортсменами-колегами по грі, тренерами, глядачами). Жінок-спортсменок, які намагаються оскаржувати традиційну концепцію чоловічої переваги, ми залишимо тут у стороні, хоча й вони прагнуть в спорті довести, що в них набагато більше маскулінності, ніж жіночності (адже чим ще пояснити прагнення емансипованих жінок грати у футбол, хокей, піднімати штангу, займатися боротьбою?). Але при цьому, звичайно, не можна заперечувати факту існування таких видів спорту, які цінуються саме через участь у спортивній діяльності саме жінок. Дійсно, синхронне плавання, художня гімнастика, фігурне катання дозволяють підкреслювати жінці свою фемініність, розкривати в собі красу та привабливість зовнішніх форм, – проте, й у цьому випадку зазвичай виражається прагнення до формування соціально заданого зразка-іміджу.

Позначене конституювання відмінностей виявляє в сучасному спортивному змаганні і усвідомлену боротьбу за реалізацію таких властивостей, які обов'язково визначають людину з огляду на її гендерну приналежність з її специфікою (для чоловіків: мужність, цілеспрямованість, рішучість, сила, агресивність, витривалість тощо). При цьому важливо враховувати, що докладаючи такі зусилля, за виразом американського соціолога Майлка Месснера, «вони [чоловіки] більшою мірою борються за певне соціальне становище серед інших чоловіків, аніж доводять свою перевагу над жінками» [5, 232]. Цілком очевидно і те, що така маніфестація чоловіками своєї маскулінності в спорті є також не чим іншим, як продовженням (доповненням, видозміною) процесу набуття себе самого (і своєї особистості, і своєї самості) у системному світі суспільства. Її також можна зрозуміти як засіб досягнення належного чоловікові-спортсмену суспільного (соціального) становища і завоювання відповідної суспільної поваги. Очевидно й те, що все це робиться ними не лише заради особистісних цілей, але й заради глядача – не важливо, на трибуні стадіону чи перед екраном телевізора. Насправді ми бачимо, що глядач зазвичай вірить у винятковість своїх кумирів, у їхню надзвичайну силу та могутність. У цій уяві та вірі фізична сила через своєрідне поєднання з феноменом її соціальної значимості та соціального статусу спортсмена асоціюється у свідомості глядача й з чисто соціальними чинниками та атрибутами екзистенції. Більше того, часто ми бачимо приклади наслідування життєдіяльності відомих спортсменів, до яких вдаються їхні глядачі та шанувальники. Останні часто приваблює не стільки вишукана техніка та виконання певних спортивних елементів, скільки навіть й певні атрибути - чи то зачіска, татування, який-небудь жест або неординарний вчинок у напружений момент виконання вправи улюбленим спортсменом. Спочатку позірно, а потім і в індивідуальному запозиченні глядач імітує реальне (для спортсмена) втілює (символічно або матеріально) і свою власної потенційної маскулінності. Це і є сутність прагнення глядача виглядати як кумир, позначаючи при цьому свою приналежність до кумира. Це також є надзвичайно цікавий феномен «уявної», придуманої форми соціалізації глядача, уболівальника, якою, як це добре відомо, хворіють у сучасному світі численні об'єднання футбольних фанатів та різноманітних об'єднань уболівальників з інших видів спорту .

Розуміння та прийняття того факту, що спортивне змагання становить собою напружену боротьбу (за щось, з кимось і т. д.), приводить нас ще до одного цілком очевидного

висновку. У спортивному змаганні вочевидь реалізується й одна з найбільш значимих потреб людської істоти – потреба у боротьбі за своє існування, архаїчно інтенційована інстинктом самозбереження та уконституйована історично відомими іншими формами боротьби за життя у активному й безпосередньому суперництві, де завжди повинен виявитися переможець та переможений. І якщо ми визнаємо, що підставами сучасного професійного спорту були раціоналізовані сублимативні практики самореалізації, то повинні визнати й те, що суперництво, і навіть форми насильства на спортивних аренах учасників змагання по відношенню один до одного носять характер заміщення певної руйнівної енергії, яка накопичується в людині у процесах її соціального існування.

Тому сьогодні можна стверджувати і те, що спорт є прикладом, або взірцем і «соціально дозволеного» насильства, яке відбувається у межах заздалегідь обумовлених правил. Як указував Норберт Еліас, сучасний спорт – це продукт соціокультурного процесу індустріального суспільства як практики соціальної інституціоналізації поведінки людини по зменшенню насильства [12]. Дане положення підкріплюється й твердженням Дж. Сантаяни про те, що: «Спорт – це вільна форма війни» [14, 129]. Очевидно, що спорт, зокрема, й олімпійський, еволюціонував у ХХ ст. в сублимативно-ритуалістичну боротьбу держав, суспільств, націй, ідеологій. Те, що в античності було природним (гра-ритуал), в сучасності стало формою соціальної та індивідуальної сублимації. Тим самим ми можемо доповнити положення Сантаяни наступним чином: спорт – це легітимна форма війни, боротьба, у якій виявляється той, хто вище, швидше, сильніше.

З іншого боку, до подібного розуміння спорту підводить і осмислення спорту як гри. Ще Й. Гейзінга в теоретичному аналізі гри виявив, що поняття «боротьба» і «гра» у їхній сутності зливаються. Кожний випадок боротьби регламентується обмежувальними правилами і тим самим – вже завдяки такому устрою, що обмежує, – має формальні ознаки гри, специфічно виокремлюючись інтенсивною, енергійною й, у той самий час, надзвичайно наочною ігровою формою [11, 106]. Можна сказати, що тільки наслідки різняться – боротьба у формі безпосереднього зіткнення може вестися з кровопролиттям і на смерть, чого не допускає гра. Адже такий наслідок – явне злочинне насильство і порушення встановлених правил: досить згадати агоністичний підхід до розуміння спорту, що протистоїть антагоністичному [13], що якомога добре пасує до визначення смисложиттєвої сутності спорту. Однак у підсумку життєві інтенції збігаються – потреби людини брати участь в активній та безпосередній боротьбі (наприклад, участь у військових діях) та потреби людини у грі.

Спорт як легітимна форма агоністики не виявляє чіткої тенденції до самоорганізації. У ньому самому немає, за винятком правил, жодних засобів регулювання дій учасників, і особливо тих, кого ми називаємо глядачами. Але при цьому через спортивні змагання виявляється прихований резерв, який дозволяє ефективно управляти як людською поведінкою, так і суспільними процесами загалом – у спорті знаходить втілення соціальна й індивідуальна потреба у владній перевазі, що відкриває собою перспективи вивчення смислового та аксіологічного виміру спорту з огляду на його відношення до влади. Цей аспект може становити й тему для подальшого дослідження.

Висновки. Таким чином, у якості висновків можна зазначити, що ми виявили й проаналізували смислову навантаженість спорту, яка задається як його соціально прийнятне і соціально унормоване підґрунтя, що реалізується через задоволення потреб людини. Професійний спорт постає сьогодні як найважливіший засіб соціалізації громадян, надаючи їм і розширені можливості соціальної мобільності, й можливості створювати та оволодівати соціальною роллю, і можливості підвищувати свій соціальний статус. Сучасний професійний спорт є затвердженням нормативної маскулинності і учасників спортивних змагань, і їхніх глядачів, і чоловіків, і жінок, є засобом закріплення за тим чи іншим індивідом його соціально очікуваного образу. Найбільш адекватним смисловим визначенням сучасного професійного

спорту постає його розуміння як легітимної форми агоністики: в основі такого твердження знаходиться розуміння спортивної практики як сублимативної діяльності, здатної замінити соціально заборонені інтенції соціально прийнятними, цивілізованими формами спортивної боротьби – затвердження й реалізації індивідом своєї волі до перемоги у екзистенційному та спортивному змаганні.

Література

1. Генис А. Вавилонская башня // Иностранная литература. – 1996. – № 9. – С. 206–251.
2. Ібрагімов М. М. Філософія спорту в контексті екзистенціальної антропології / М. М. Ібрагімов // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – 2014. – Вип. 18. – С. 43–50.
3. Кеньон Дж., Макферсон Б. О путях исследования проблемы спортивной социализации : Пер. с англ. // Спорт и образ жизни: Сб. статей. – М.: Физкультура и спорт, 1979. – С. 163–173.
4. Ленк Х. Отчуждение и манипуляция личностью спортсмена: Пер. с нем. // Спорт и образ жизни: Сб. статей. – М.: Физкультура и спорт, 1979. – С. 112–125.
5. Месснер М. Маскулинность и профессиональный спорт: Пер. с англ. // Антология гендерной теории. – Минск: ПроPILEI, 2000. — С. 218–235.
6. Могільова С. В. Сучасний спорт в екзистенціальному та соціально-комунікативному вимірах: Автореф. дис. ...канд. філос. наук : 09.00.03 / С. В. Могільова. – Х., 2008. – 18 с.
7. Сорокин П. А. Социальная и культурная мобильность // Сорокин П. А. Человек, цивилизация, общество. – М. : Политиздат, 1992. – С. 297–424.
8. Стивенсон К. Л. Спорт как современный социальный феномен. Функциональный подход: Пер. с англ. // Спорт и образ жизни: Сб. статей. – М.: Физкультура и спорт, 1979. – С. 58–65.
9. Столяров В. И. Гуманистическая культурная ценность современного спорта и олимпийского движения / В. И. Столяров // Спорт, духовные ценности, культура. – М. : Гуманитарный Центр «СпАрт» РГАФК, 1997. – Вып. 2. – С. 141–314.
10. Тейлор Ф. Профессионалы: футбол против футбола: Пер. с англ. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 112 с.
11. Хейзинга Й. Homo ludens: Пер. с нидерландск. – М.: Прогресс–Академия, 1992. – 464 с.
12. Elias N. The Genesis of Sport as a Sociological Problem // Sports: readings from a sociological perspective. – Toronto: University of Toronto Press, 1972. – P. 88–115.
13. Mouffe Ch. Agonistics: Thinking the World Politically. – N.Y.: Verso, 2013. – 224 p.
14. Santayana G. The Life of Reason or the Phases of Human Progress. – N.Y.: Charles Scribner's Sons, 1954. – 504 p.

© *Шеремет Любов Анатоліївна*